

UOT 82

AĞARƏHİM RƏHİMOVUN BƏDİİ İRSİNDƏ VƏTƏNPƏRVƏRLİK VƏ MİLLİ KİMLİK İDEYALARI**Aydan Davud qızı Cavadova***Bakı Qızlar Universitetinin magistrantı***ORCID:** 0009-0002-8544-9124**E-mail:** aydancavadova2001@gmail.com*Açar sözlər:* tərbiyə ideyaları, qəhrəmanlıq, mənəvi dəyərlər, vətənpərvərlik, milli-kimlik*Ключевые слова:* образовательные идеи, героизм, моральные ценности, патриотизм, национальная идентичность*Key words:* educational ideas, heroism, moral values, patriotism, national identity

Ağarəhim Rəhimovun “Canavar balası” əsəri Qarabağ müharibəsi fonunda gənc döyüşçülərin həyatını təsvir edir və bu əsər müəllifin vətənpərvərlik və milli kimlik ideyalarını göstərən ən parlaq nümunələrindən biridir. Əsərdə əsas qəhrəman olan Rəşad və onun dostları Elşən, Fərid, Tural torpaqlarını müdafiə etmək uğrunda fədakarlıq göstərir və vətən uğrunda canlarını riskə atırlar. Rəşadın şəxsiyyəti və hərəkətləri oxucuya göstərir ki, vətənpərvərlik yalnız sözlə deyil, əməllə ölçülür, milli kimlik isə insanın vicdanı, məsuliyyəti və mənəvi dəyərləri ilə birgə formalaşır.

Əsərdə Rəşadın döyüş zamanı göstərdiyi cəsarət, əsgər yoldaşlarına qarşı qayğı və strateji qərarları onun həm vətənə, həm də xalqına bağlılığını vurğulayır. Elşən obrazı isə müharibənin çətinlikləri içində milli-mənəvi dəyərlərə sadıqlığı nümayiş etdirir; o, zor vəziyyətlərdə belə əxlaq prinsiplərini qoruyur və həmkarlarına nümunə olur. Fərid və Tural obrazları da vətən uğrunda göstərilən fədakarlıq və məsuliyyətin müxtəlif nümunələrini təqdim edir, oxucuya milli kimlik və vətənpərvərlik anlayışının fərqli aspektlərini açır.

Ağarəhim Rəhimovun “Gəlinqayada qoşa məzar” əsəri milli vətənpərvərlik və milli kimlik ideyalarını həm fərdi, həm də sosial səviyyədə göstərir. Əsərin əsas qəhrəmanları Rəşid, Növrəstə, Cəmalə və Qafardır. Rəşid və Növrəstə obrazları torpağa və vətənə bağlılığı, həmçinin xalqın rifahı uğrunda fədakarlığı simvolizə edir. Onların davranışları göstərir ki, milli kimlik yalnız tarixi və mədəni yaddaşa ölçülmür, eyni zamanda vicdan, əxlaq və sosial məsuliyyətlə formalaşır.

Əsərdə vətənpərvərlik yalnız hərbi və ya ictimai sahədə deyil, həm də gündəlik həyat və şəxsi münasibətlərdə özünü göstərir. Rəşid qəhrəmanının ailəyə və dostlara qarşı davranışları, Növrəstənin çətin seçimlər qarşısında göstərdiyi sədaqət və vicdanlılıq, oxucuya vətənpərvərliyin və milli kimliyin çoxşaxəli olduğunu nümayiş etdirir. Cəmalə və Qafar isə öz cəsarətləri və məsuliyyət hissləri ilə göstərilər ki, vətən uğrunda mübarizə yalnız döyüş meydanında deyil, sosial və şəxsi sahələrdə də davam edir. Yazıçı burada milli kimliyi və vətənpərvərliyi fərdi davranışlar və insanlıq prinsipləri ilə əlaqələndirir. Qəhrəmanların hərəkətləri, verdikləri qərarlar və çətin sınaqlardan keçmələri oxucuda həm milli şüurun, həm də mənəvi məsuliyyətin inkişafına xidmət edir. Müəllif obrazların daxili aləmini, duyğu və düşüncələrini ətraflı təsvir edərək oxucuda empatiya yaradır və milli kimlik ideyalarını daha dərin qavrama imkanı verir.

“Gəlinqayada qoşa məzar” əsəri göstərir ki, Ağarəhim Rəhimovun bədii irsi yalnız ədəbi-estetik dəyər daşımır, həm də tərbiyəvi və ideoloji əhəmiyyətə malikdir. Qəhrəmanların davranışları, fədakarlıqları və vicdanlı seçimləri oxucuda milli kimlik və vətənpərvərlik prinsiplərini mənimsəməyə xidmət edir, müasir Azərbaycan ədəbiyyatında bu ideyaların güclü ifadəsi kimi çıxış edir.

Kiçik münaqişədən başlasa da kökləri tarixin dərinliklərinə gedən və asta-asta alovlanaraq bu gün pik həddinə çatan və artıq illərdir dünya siyasətçiləri səviyyəsində müzakirə olunan Qarabağ problemi çağdaş ədəbiyyatımıza yeni mahiyyət verdi. Qarabağ təkcə tariximizdən deyil, həm də bədii ədəbiyyatımızdan qara xətlə keçdi. Qarabağda mənfur qonşumuz ermənilər tərəfindən törədilən məlum vəhşiliklər, amansızlıqlar əli qələm tutan hər kəsi nə isə yazmağa vadar etdi. Fəciələrin bilavasitə içində olan Ağarəhim Rəhimovun yazdıqlarını qələmi deyil, ürəyi yazırdı. 90-cı illərdən bu yana əsərlərini məzmunca yeni məcraya yönləndirən yazıçıya Qarabağın bütöv dərdi və daha konkret, bacısı oğlunun ermənilər tərəfindən amansızlıqla öldürülməsi səbəb olmuşdu. Əsasən epik-analtik, mühakiməli-didaktik üslubda yazan nasir bu üslubu Qarabağ mövzusunda yazdığı əsərlərinə də şamil etmişdir. Bu əsərlərin özəlliyi həm də burada pedaqoji-pisxologizmin qabarıq olmasıdır.

A. Rəhimovun əsərlərində döyüş səhnələrinin, müharibənin nəfəsi duyulur. Sanki müəllif özü də qurban qədiroğlular, isgəndərlər kimi (“Ovlaq keçidi”) əlində silah Murovun soyuq səngərlərində düşmənlə bir addımlıqda duraraq vətən torpağının, ana-bacılarımızın keşiyini çəkir. Ağarəhim Rəhimov Qarabağ mövzusunda qələmə aldığı əsərlərini sanki kənarda sakit bir guşədə deyil, güllələrin yağış kimi yağdığı döyüş bölgələrində mərmə, top-tüfəng səsləri altında yazıb. Əsərləri oxuyarkən bu müdhiş səslər sanki oxucunun qulaqlarında əks-səda verir. Hətta oxucu belə hiss edir ki, A. Rəhimov sanki burda qələmdən və mürəkkəbdən yox, mərmidən, axan şəhid qanından istifadə edərək bu əsərləri yazmışdır.

A.R. Rəhimov istedadlı yazıçı olmaqla bərabər, həm də vətəninin, xalqının tarixini dərinləndirən bilən bir vətən oğludur. Onun əsərlərində axar-baxarlı Azərbaycanımızın görünən gözü, vuran ürəyi Qarabağ elə inandırıcı boyalarla canlandırılmışdır ki, həmin yerləri nə vaxtsa qarış-qarış dolaşmış, oxucu səhifələri bir-bir ötürdükcə sanki yenidən o günlərə qayıdır, müəllif qələmin qüdrətiylə oxucunu hər daşına-kəsəyinə bələd olduğu yurd yerindən bir də keçirir.

Problemin aktuallığı. Ağarəhim Rəhimovun yaradıcılığında vətənpərvərlik və milli kimlik ideyalarının öyrənilməsi müasir dövrdə aktualdır. Qloballaşma şəraitində milli dəyərlərin qorunması və gənc nəslin milli ruhda tərbiyəsi bu mövzunun əhəmiyyətini artırır. Bu baxımdan, yazıçının irsinin tədqiqi mühüm elmi əhəmiyyət daşıyır.

Problemin elmi yeniliyi. Məqalənin elmi yeniliyi Ağarəhim Rəhimovun bədii yaradıcılığında vətənpərvərlik və milli kimlik ideyalarının kompleks şəkildə təhlili ilə müəyyən edilir. Burada yazıçının əsərlərində milli dəyərlərin bədii ifadə formaları və ideya xüsusiyyətləri yeni baxış bucağından araşdırılır. Eyni zamanda, bu ideyaların şəxsiyyətin formalaşmasına təsiri elmi şəkildə əsaslandırılır.

Problemin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Azərbaycan ədəbiyyatında tərbiyə ideyalarının öyrənilməsi gənclərin milli-mənəvi dəyərlərlə böyüməsi üçün vacibdir. Bu mövzu məktəbdə ədəbiyyat dərslərində, ailə tərbiyəsində və ictimai həyatda əxlaqi dəyərlərin təbliği üçün istifadə

oluna bilər. Klassiklərdən Nizami və Füzulinin, müasir dövrdə isə Ağarəhim Rəhimovun əsərləri gənc nəsə vətənpərvərlik, vicdan və insanlıq kimi dəyərləri aşıl原因 canlı mənbədir.

Ədəbiyyat

1. "Kitabi-Dədə Qorqud" – Bakı: Elm, 2000.
2. Nizami Gəncəvi. Xəmsə. Bakı: Şərq-Qərb, 2011.
3. Məhəmməd Füzuli. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Elm, 2005.
4. Mirzə Fətəli Axundzadə. Əsərləri. –Bakı: Yazıçı, 1987.

A.D. Cavadova

Müəllifin bədii irsində vətənpərvərlik və milli kimlik ideyaları Xülasə

Ağarəhim Rəhimovun bədii yaradıcılığı vətənpərvərlik duyğularının və milli kimlik anlayışının bədii-estetik müstəvidə ifadəsi ilə diqqət çəkir. Onun əsərlərində vətən yalnız coğrafi məkan kimi deyil, xalqın tarixi yaddaşı, dili və mədəni kökləri ilə bağlı dəyər kimi təqdim olunur. Yazıçı obrazlar vasitəsilə torpağa bağlılıq, milli dəyərlərə hörmət və vətəndaşlıq məsuliyyətini ön plana çıxarır.

Müəllif eyni zamanda milli kimliyi fərdin özünü dərk etməsi və mənəvi bütövlüyünün əsas göstəricisi kimi izah edir. Qəhrəmanların daxili aləmində əks olunan milli şüur və ənənələrə bağlılıq bu ideyanın gücləndirilməsinə xidmət edir. Bu baxımdan, Ağarəhim Rəhimovun yaradıcılığı milli düşüncənin inkişafına təsir göstərən mühüm ədəbi mənbə kimi dəyərləndirilir.

А.Д. Джавадов

Идеи патриотизма и национальной идентичности в художественном наследии автора Резюме

Творчество Ага Рахима Рахимова привлекает внимание художественным и эстетическим выражением патриотических чувств и концепции национальной идентичности. В его произведениях родина представлена не только как географическое пространство, но и как ценность, связанная с исторической памятью, языком и культурными корнями народа. Через образы писатель выдвигает на первый план привязанность к земле, уважение к национальным ценностям и гражданскую ответственность.

В то же время автор объясняет национальную идентичность как главный показатель самосознания и духовной целостности личности. Национальное самосознание и привязанность к традициям, отраженные во внутреннем мире героев, служат укреплению этой идеи. С этой точки зрения творчество Ага Рахима Рахимова ценится как важный литературный источник, влияющий на развитие национальной мысли.

A.D. Javadova**Patriotism and national identity ideas in the author's artistic heritage
Summary**

Agharaim Rahimov's artistic creativity attracts attention with its artistic and aesthetic expression of patriotic feelings and the concept of national identity. In his works, the homeland is presented not only as a geographical space, but also as a value related to the historical memory, language and cultural roots of the people. Through images, the writer brings to the fore attachment to the land, respect for national values and civic responsibility.

At the same time, the author explains national identity as the main indicator of an individual's self-awareness and spiritual integrity. The national consciousness and attachment to traditions reflected in the inner world of the heroes serve to strengthen this idea. From this point of view, Agharaim Rahimov's creativity is evaluated as an important literary source that influences the development of national thought.

Redaksiyaya daxil olub: 29.04.2026